

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ БОС-
НИЈУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 ф., на по год. 3 ф., на четврт
године 1 ф. и 50 новч.За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплата шаље се поштомском
упутницом непосредно админи-
страцији „Гл. Црног.“ на Цети-
ње, или отплатишћима новина
на коју драго пошту, а коме је
наручнице, може се преплатити
код г. *Петра Рамадановића*, К. Ц.
агента у Котору, а у Србији код
г. *Мите Стајића* књижара у Био-
граду. Доноси се шаљу уред-
ништву. Рукописи се не враћају.
За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет црва-
ра по 3 новчића за први пут, а
за сваки даљи пут по 2 новч.

ДВОРСKE И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ.

Њ. В. В. Књаз и Књагинја
Насљедници отпутовали су из Ник-
шића у Бар.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 1 септембра.

Саопштење руске владе о китај-
ском питању, што је „Правитељ-
ствени Вјесник“ објелоданио, гласи:
„Догађаји на печелијском пољу рат-
ног дјеловања у последње доба тако
су изненада узели брз обрат, да је
сразмјерно незнатном одјељењу са-
независне војске, која је имала задатак
да ослободи из опсадног положаја
инострани мисије, пошло за руком
не само да постигне ову главну ци-
љев, него у исто доба и да удаљи
бунтовничке чете, концентрисане у
престоници Поднебесне Царевине, и
узме мјере за обезбјеђење саобраштај-
них веза са Пекином. Ове повољне
прилике ни у чем не мијењају ра-
вије обилежени политички програм
Русије, чија су основна начела изло-
жена била у пређашњим владиним
саопштењима. Као што је било ре-
чено у тим саопштењима, Русија
није објављивала рат Китају; руска
је војска ступила на земљиште су-
једне државе са одређеним ци-
љима, од којих је главна сад пости-
гнута. Да се стане на пут ма каквим
неспоразумима или лажним тумаче-
њима даљих намјера Русије, Цару
Господару је било благоугодно за-
повиједити управнику министарства
спољних послова, да управи руским
представницима за границом следећу
циркуларну телеграму од 12 августа
текуће године:

„Најближи задаци, којима је цар-
ска влада од почетка китајске смутње
тежила, састојали су се у следећем:
1) Обрана руског преставништва у
Пекину и обезбјеђење руских пода-
ника од преступних намјера китај-
ских бунтовника, и 2) пружање по-
моћи пекинской влади у борби са
смутњом, ради што бржег успостав-
љења у Китају законитог поретка.
Кад су услед тога све заинтере-
соване силе рјешиле, да с истим
задацима пошљу војске у Китај, ру-
ска је влада предложила као првац
држања према китајским догађајима
следећа основна начела: 1) подр-
жавање општега сагласја држава;
2) одржање исконе државне уредбе
у Китају; 3) уклањање свега што
би могло довести до диобе Под-
небесне Царевине, и најпослије 4)
успостављање заједничким силама за-
коните централне владе у Пекину,
која би могла сама обезбједити у
земљи мир и поредак. У овим тач-
кама постојао је споразум готово
међу свима државама. Пошто царска
влада нема никаквих других циљева,
царска је влада остала и унапри-
јед је намјерна остати непомично
вјерна вишпореченом програму дјело-
вања. Ако је ток догађаја, као на-
падај бунтовника на нашу војску у
Њугжуану, и такође ред неприја-
тељских поступака китајских на на-
шој државној граници, на примјер —
ничим не изазвано бомбардирање
Благовјештенска — побудило Русију
да заузме Њугжуан и да уведе руску

војску у Манџурију — то те при-
времене мјере, изазване искључиво
неопходношћу одбијати нападаје
китајских бунтовника, не могу ни-
како пружити свједоштво о каквим
себичним плановима, који су сасвим
туђи политици царске владе. Тек у
Манџурији буде успостављен чврст
поредак и буду узете све потребите
мјере за обезбјеђење железнице, чије
грађење обезбјеђава особити фор-
мални споразум с Китајем о конче-
сији, датој друштву китајске источне
железнице — Русија неће пропу-
стити извести своју војску из пре-
дјела сусједне царевине, ако томе не
стане на пут начин дјеловања дру-
гих држава. Очеvidно је, да остају
сасвим неповријеђени и потпуно обез-
бјеђени интереси других страних
држава и међународних друштава
како у Њугжуанском пристаништу,
које је Русија посјела и отворила
међународној трговини, тако и на
железничким пругама, које је Русија
оградиле. Заузећем Пекина прије
него се могло очекивати, постигнута
је прва и главна задаћа царске владе,
а то је ослобођење преставника држа-
ва са свима иностраницима, који су би-
ли опсеђени. Друга задаћа, то јест
помагање законитој централној влади
да успостави поредак и правилне од-
носе с државама, изгледа за сада још
тешка, услед одласка самог Богдиха-
на, Царице-регенткиње и Џун-ли-ја-
мина из престонице. У таким прилика-
ма царска влада не види разлога даљем
стојању у Пекину иностраних мисија,
акредитираних код владе, која осу-
твује, те је намјерна одазвати у
Тјанчин свога посланика Гирса са
свим саставом мисије, куда ће га
отпратити руска војска, чије при-
суство у Пекину оделе је безциљно,
обзиром на узето и не једном изјав-
љено Русијом тврдо рјешење, да
не излази из граница раније себи
постављене задаће. Чим законита
китајска влада узме управу и на-
менује преставнике опуномоћене, да
воде преговоре са државама, Ру-
сија, у споразуму са свима иностра-
ним владама, неће каснити са своје
стране да наменује на ту сврху
опуномоћенике и да их пошље на
мјесто изабрано за престојеће прего-
воре. Налажући вам да све ово ста-
вите до знања влади, при којој сте
акредитирани, ми се надамо, да ће
она потпуно дијелити наше погле-
де.“ Иза ове депеше „Правитељствени
Вјесник“ саопштава: „Услед ове
околичности иностраним владама на-
ређено је посланику Гирсу и гене-
ралу Ливовићу да се без одлагања
постарају, како ће остварити Царе-
ву намјеру односно преласка из Пе-
кина у Тјанчин цијелог састава цар-
ске мисије, руских поданика и рус-
ког војног одјељења, при чему ће
се несумњиво имати обзира о свима
локалним условима.“

Како је ова одлука Цара Ни-
коле примљена у јевропским поли-
тичким круговима, блиским „П. Лој-
ду“, видјели смо у последњем нашем
политичком прегледу; а какав је
утисак учинила у политичким кру-
говима петроградским, најбоље се
види из следећег чланка „Петро-
град. Вједомости“: „С осјећањем
дубоког душевног задовољства и
неограничене радости Руси ће про-
читати више наведено владино саоп-
штење. Одликујући се необичном

јасноћом мисли и чврстоћом начела,
која установљава, то саопштење
уноси у китајско питање, тако за-
плетено скривеним непријатељима
Русије — свјетлост, која је потре-
бита у сваком праведном и поште-
ном послу. Руска војска и руски
посланик опозивљу се из Пекина,
пошто је главна задаћа, ослобођење
посланика, испуњена. За тијем вла-
дино саопштење вели, да ће Русија
извести своју војску из Манџурије,
тек се тамо установи чврст поредак
и узму све мјере потребите за обез-
бјеђење железнице, ако томе не
стане на пут начин дјеловања дру-
гих држава. К ранијој изјави наше
владe, да Русија не иде у Китају
за себичним циљима, — а следова-
телно диоба Китаја није у њеном
интересу, — добивена је нова по-
тврда. У колико смо имали силе и
знања, ми смо се од почетка китај-
ских догађаја старали доказати, да
што брже закључење мира с Китај-
јем — ради чега је потребито опо-
зват војску из Пекина — у најве-
ћој мјери одговара руским интере-
сима. Ми смо и сами поход на Пе-
кин сматрали непотребним, пошто
се једном китајска влада обвезивала,
да ће сама испратити посланства у
Тјанчин. Срећом предвиђене опасно-
сти овог похода нијесу се оправдале,
и поход је, слава Богу, извршен лако.
Томе се треба радувати, али то ни-
је повод остати у Пекину. Задаћа је
Русије, да што прије даде китајској
влади могућност, да постане госпо-
даром положаја у Китају, да угуши
побуну и успостави нарушени по-
редак. Пребивање савезне војске у
Пекину не само да тој циљу не
помаже, него напротив стоји на пут
да се та циљев постигне, што смо
ми такође не једном истицали. Дје-
лујући у Китају солидарно с дру-
гим државама, Русија је — као што
говори владино саопштење — уна-
пријед била одређила циљеви, ко-
јима су морале тежити владе држа-
ва. Очеvidно, није ни могло бити
иначе, јер су интереси држава соли-
дарни само до извесне границе,
што особито важи за Русију, која
има пограничне линије с Китајем
неколико хиљада врста и особити
уговор о грађењу железнице по
китајском земљишту. Остале државе
немају ништа ни валик томе. Савезна
војска ишла је у Пекин не да
освоји престоницу Небесне Царе-
вине, него да спасе своја посланства
од јарости узбуњених китајских по-
даника. Пошто је то једном пости-
гнуто, пребивање војске у Пекину
сасвим је излишно. Хоће ли за рус-
ком војском слиједити војске оста-
лих савезника — то је ствар њихо-
вих влада. Не може се одрећи, да
сада наступа један од најозбиљних
тренутака у китајском питању, и за
то особита јасност и постојаност у
иностраној политици, ваља потре-
бита, данас је особито неопходна.“

Овај одлучни корак руске владе,
који потпуно одговара моћи Русије,
наравно, највеће се осјетио у Бер-
лину, одакле је кренуо граф Вал-
дерзее, да узме главну заповјед над
војскама свих великих сила, па да
изводи у Азији свјетску политику
њемачку. Али берлински листови уз-
држљивији су према Русији него ли
њихов друг „П. Лојд“. Петроград-
ска „Россија“, која иначе до сада

није зазирала од Њемачке, одгова-
рајући једној њемачкој високоофи-
цијској изјави о саопштењу руске
владe, овако завршује: „Како из-
гледа, Њемачка не жели оно, што
је жељела и што жели Русија. Прије
свега Њемачка ради да постигне
сјајно и примјерно задовољење за
убијство барона Кетелера. Ради тога
задовољења њемачка влада тежила
је да се наменује њемачки фелд-
маршал као главни заповједник. То
је она и постигла: Валдерзее наоди
се већ на путу у Китај. Истина,
њему није било суђено да узвезе
пред војском у Пекин, али с тога
неће пострадали ни престиж његов,
ни онога који га је послао. Али ми
држимо да Њемци имају на уму и
материјалне користи. Они су узели
Кјаочау, али је то мало. Они теже
да рашире сферу уплива, преносећи
свој уплив из Кјаочау на вас Шан-
дунгски полуострв, па и на блиску
Печелијску провинцију. То се види
отуда што официјозни чланак врло
јасно показује на руску политику у
Манџурији... у пркос свечаног
обећања наше владе, да ће Манџу-
рију оставити наша војска, тек тамо
буде буна угушена. Ето у чему се
ми не слажемо, нити ћемо се сло-
жити с Њемачком. Ми угушимо
буну дигнуту против законите владе,
а Њемачка хоће да захвати повице,
и то у облику међународне окупа-
ције. Ту се ми не можемо с њом
сложити. И за то ми жалимо, јер то
не може к ничему доброме довести.“

Пракка „Политик“ овако завр-
шује уводни чланак о овом руском
кораку: „Руски предлог је Њемачку
тепико дотакао. Из више говора ње-
мачког Цара види се, какве је велике
наде на њемачки поход у источној
Азији полагао, какво је умножење
њемачке славе отуда очекивао, а
сада све те смјеле наде морају пасти.
Као што је познато, из Берлина се
покушало да се рашири мисао, да је
Цар Никола на предлог Цара Вилхел-
ма, да се наменује граф Валдерзее за
главног заповједника савезне војске
у Китају, најрадосније пристао, и ти-
јем њемачке планове одобрио. Али
је руска влада похитала, да то твр-
ђење исправи тијем, да се Цар Ни-
кола наменоувању Валдерзееа није
противио. Сиромаш граф Валдерзее!
Он је на путу кроз Јевропу већ
примао поклоњивања, која се приправ-
љају побједоносном војсковођи на
повратку, а он је сада на свом да-
леком путу тек у Аден стигао кад
ето ти проклето руског предлога!
Али је унапријед било искључено,
да ће Цар Никола пристати на освет-
нички рат, како се у Њемачкој на-
мишљало. Њемачка је, као што се
види из њеких говора Цара Вил-
хелма, изванредно много жељи рата
и освете објелоданила, што је било
у општој оприједи са другим силама
особито са Русијом. Руска нота сада
стоји у општој оприједи са бесједама
њемачког Цара. Ипак сада траже у
Берлину да покажу вољу за невољу,
пошто виде немогућност радити по
својој вољи. На Инглеску се не може
ослањати, осим тога инглеска помоћ
била би врло сумњиве вриједности.
Не остају него заједнички погледи
сила тројног савеза, али погледи
Њемачкој не помажу. Као што стоје
ствари, и ако још има много поте-
шких пута уклонити, руски пред-

лог имао би тријумфатни, и руска дипломатија многим успјесима посљедњег доба један нови надоставити.

ДОПИСИ.

Ораси. (Љ. нахија) 16 авг. 1900 год. (Пут крачима) од Цетиња до Данилова Града. — О овом путу, за који је Његово Височанство Господар, на молбу општина Боковске, Косијерске, Ђиновишке, Штитарске и Орашке, најмилостивије изволио заповиједити, да се, ради ванредне народне користи, кроз речене општине, па до Бијеле Рудине, направи пут, сваки баталион својим земљиштем, била је ријеч још у 1 броју „Гласа Црногорца“ 1898 год. Последње овога била су о истом путу у истом листу колико се сејах још два дописа. Један од неког Гођенског, који уз остало нагађаше, кудије би разложније било окренути линију овога пута и тим наврташе воду на свој млин; а други сам ја написао 9-ог марта прошле године, о радњи овога пута и важности истога. У реченом допису објавио сам да ћу се јавити кад пут буде готов кроз све дотичне општине и кад саобраћају предат буде. Сада је вријеме да се свом објављу одужим.

У априлу мјесецу ове год., на основу строге наредбе Високог Министарства Војеног, којом је наређено да војска пут узрази, последи затезања и дугог одлагања неких главара, радио је љешански баталион на истоме путу два дана т. ј. 10, и 11-ог априла; а остало су довршили подузимачи, који су земљиштем овога баталиона, изузевши дио једне чете, радњу пута на свој рачун били узели. И земљиштем цеклинског и љуботинског баталиона, пролетос у марту и априлу, радњу овога пута довршили су подузимачи. Још је требало пут направити земљиштем команским. Свршетком јулија мјесеца, по наредби Високог Министарства Војеног, и Комани су 2—3 дана радили, и свој дио пута довршили.

Сада је благодарећи Богу, нашем узвишеноме Господару, Високом Министарству Војеном, приједним војницима и њиховим старјешинама, пут од Цетиња до Бијеле Рудине, је налази на стару, али покварену паду, која везује Данилов Град с Ртјеном, израђен и саобраћају предат. Ових дана је овим путем прошао, као изасланик Високог Министарства Војеног, г. командир Митар В. Мартиновић, у друштву којег бјеше и поручник артиљерије г. Јовко Мартиновић, те су радњу овога пута прегледали. Према увиђањности речене господе потребне су учинити још неке поправке и тада ће бити радња пута потпуно свршена. Надамо се у правичној наклоности Високог Министарства Војеног и његових органа, да ће се и те још недовршене мале, али нужне поправке скоро учинити и тим радњу пута потпуно довршити.

У предначеним дописима, речена је по која, али у врло блиједој слици, о важности и ванредној народној користи овога веома важног пута. Важност оваквих путова већ сваки осјећа; зато држим да сувишно истицати важност истога, не само за дотичне општине, него и за престолницу Цетиње, корист којег се већ у истој

знатно осјећа, и за све који пјешнице и на коњма путују са оне стране Бијеле Рудине за Цетиње и обратно. Ја сам овдје највероватније мало у кратко описати положај истога пута, и удобности које путници, путујући овим путем, имају; као и упозорити поштоване читаоце, особито наученија лица и историчаре којих се то највише тиче, на посјећање развалина града Сокола, некадашње уточиште, некадашњег владара Црне Горе Ивана Црнојевића.

Иза Црне Горе, источно од Цетиња, са неког пута окреће се овим путем, кроз неке гором обрасле рупе, изнад којих се уздиже нека страна уз коју овај пут каницама води. На врху стране, на поглед Цетиња, по сата хода од истога, направно је неки Зачиранин, цетињски житељ једну дивну биетијеру (воду) о свом трошку и труду, и на истој намјестио и утврдио потребан сит, како ће лакше путници своју жеђ овом дивном водом гасити, и онако се усмјери поткријешити. Ова задужбина вриједног и добродушног Зачиранина заслужује признање и похвалу од свакога, а од оних који су и који буду туђа путовали и овом водом се напајали обасут ће бити неизбројним благословима онај који ју је направно. Одавде се иде понајниже, па равнином Пољцима Боковским, поред гласите и веома дивне воде Црнијеља, која је од прилике за 10 мин. далеко од пута. Добро би било кад би општина Боковска, са овог пута до речене воде направила пут, а то би могла, по мом мишљењу, учинити један дан. Даље овај пут води страном изнад села Бокова до на брдо Ђуковац (понаје брдо од, а до Дебљака). Одавде, окле је диван поглед и величак хоризонт, особито на јужну и источну страну, води са овога пута, ново начињени пут у село Косијере; а овај се о коме је ријеч спушта источно низ брдо, најприје већим а последије малим и честим каницама. У средини истог брда при самом путу налази се нека мала текућа вода (миждљина), у којој се само за неколико дана последије кише може наћи воде. Испод самог брда, куда овај пут пролази, налази се нека мала равнина, у којој постоји косијерско село Посаје. Чуо сам да би Косијери, Ђиновићи, Боковјани и Горњи Улићи сагласни били да овђе и школу подигну, као на мјесту које је од прилике средина међу речена села; само кад би им Високо Министарство Просвјете дозволило грађење, и дало учитеља на рачун државни. И по мом мишљењу ово би било најудобније мјесто ће би речена села, која немају школе, нити се једном другом могу служити, подигла школу. Надати се је да ће Врховна Просвјетна Власт увиђет потребу ових села, те да и њихова младеж окуси благодати просвјете и добије основно васпитање и знање. Даље пут води кроз села Ђиновиће. Између два Ђиновицка села, баш поред пута налази се црква речених села, посвећена рођењу Богоматере; и пред црквом мало изван гробља налази се једна биетијерна, која служи како за село, тако и за путнике. Ова биетијерна неможе се с пута виђети, јер е засута неким брежуљак, те многи путници који за њу не знаду једни покрај ње прођу. Даље овај пут води кроз друго Ђиновицко село, па даље испод повисоких Соковских страна. У подножју ових страна при самом путу налазе се воде Вепруја

и Међеје; од којих је прва Ђиновицка а остале дивје, једна Ђиновицка и штитарска, а друга мања сволтана и за пиће врло добра, штитарска. Како Међеје тако и Вепруја постоје у дубрави густих, дебелих и старих дрвета, која чине обилни хлад око истих вода; а нијесу удаљене једна од друге више од 10 минута. Народни предање казује да је Ивану Црнојевићу, кад је у свој Соковски град стајао, била при Вепруји стаја за вепрове те да је отуда и име добила.

Баш од воде Међеје, па навише уза страну сјеверозападно од исте воде, води нека мала али сасвим слаба путања, која се у средини стране у густој шуми губи. Ако даље уза страну, мало косо сјеверозападно пођемо, нађећемо на трагове некаква сасвим старог пута, којег су само већи, и мјестимце кљаклом утврђени камењер још остали на своме мјесту, премда су и они обрасли дрвећем густе шуме. Према траговима реченог пута рекао бих као да овај пут није сплазио баш на воду Међеју. Већ мало ближе к селу Штитарима. Што се више уза страну пењемо то се и трагови пута све боље познају и, напосљетку, идући траговима овога старинског пута, дође се пред — дивљења достојном Соковском Пећином, над којом се, на највишињем врху ових, гудурама осутих страна налазе се развалине града Сокола, или како га већина зову Ивана Гора. Опис развалина овога града, ће је најмукотрпније дане свога живота провдио, некадашњи владар Црне Горе Иван Црнојевић, ја сам у врло блиједој слици изнио у подлиску „Гласа Црногорца“ имаће већ око 15 год. Последије тога долазио је г. П. А. Ровински, те посматрао развалине реченог града, и о њима као научњак историк писао. Долазили су и писали о истоме још неки, као г. А. Јовић и г. Ђ. Шпадијер. Смисао бих тврдити, да сва та описивања, развалина овога града, његових бедема и утврђења вјештачких и природних, као и његова храма и чудновате пећине, и у њој воде, представљају више речено, онијема који га нијесу очима виђели и на мјесту се дивили, у блиједој слици, те се о величини, утврђености природној и вјештачкој, као и о положају истога, немогу се потпуно увијерити док би га очима виђели. Но пошто је ово мјесто до сада било удаљено од сваког пута којим се је путовати могло, то је слабо посјећено, како по свом значају и заслужује. Али сада кад му се већ данас, путујући лијепог путем, на коју или пјешнице можеш примаћи на растојању од 20—30 минута хода, надамо се да ће се Високо Министарство Војено и Управа Грађевина, постарати те, или наредити да с овога новог пута, до развалина града Сокола (Ивана Гора) дотични баталиони Ђешански и Цеклински пут направе (а могли би то учинити један дан), или, што би за народ још лакше било, да се то за новце на рачун државни узрази. Држим да би дивје дотичне чете: Орашко-Штитарска и Косијерска добровољно ту по једну надицу бесплатно учиниле, само кад би старјешине чета о томе порадили.

Од Међеје овај пут води подножје речених страна до у село Штитаре, изнад којих се с противне стране уздиже нека друга страна звана Куњово Присоје, уз коју пут води каницама. У подножју истога

Присоја међу неколико густа дрвета кроз која овај пут пролази, налази се вода (убао) звану Гостич. Даље овај пут води испод самог села Ораха. При самом селу, звану Бријест Орашки. Ову је воду, на предлог покојног попа Сава Пејовића и још неколико угледних орашана, изволио о свом трошку, као своју задужбину направити блаженопочивши Владика-Господар Петар П. За 10 минута даљине од села Ораха, овај пут наилази на — по мом мишљењу — највећу рукама копату и издану у нашој држави воду звану Развају. Живи људи не памте да се је ова вода никада исушила. Пошто се иста вода налази у некој равнијој ледини, која покрива износи 8—10 хектара, и из које су израстли неколико старинских а неколико, живиха људима саћених дрвета, то због оваког дивног положаја и удобног мјеста, наша чета — љети — у празничне дане изучава десетодневну прописану војничку науку; а и путницима се је овдје врло дивно одмарати. Одавде се пење мало уза страну, па даље неком малом висоравни званом Руденица, са које је врло диван поглед на Зетску низију и Скадарско блато, и све од Кома до Румије, а на сјеверу до Острога. Одавде се иде мало по нагије, па даље кроз Команско село Милате, крајем воде Брестине, па на Бијелу Рудину; а одавде низа страну старом порупеном долом, подно Једноша, преко Сушице, па даље Косовијем лугом до на Данилов Град. Дуж овога пута тако су честа села, да ни једно од другог није удаљено више од пола уре, осим што има од Комана до Ораха једна ура. Цио пут од Цетиња до Бијеле Рудине може се лаганим ходом пријећи за 5 сати, а одавде до Д. Града за 2—2½ сата. Надати се је да ће се и пут од Бијеле Рудине до Д. Града поправити, а на неким мјестима и измијенити, како не би путници пријетили зими валовита Сушица и неки дубоки потоци Косовијем лугом, као и вјечити тудијен — зими глеб, а љети га давила велика прашина и загушљив и отрован ваздух из блатних мјеста којих Косовијем лугом има у изобилју, ће се многа трулеж налази.

У здравље нашега опште-љубљенога Господара, који непрестано бригу води и ванредни труд полаже, за добро свог драгог Му и вјерног народа, Он ће и то, као и свако друго добро дјело, дати направити, и свој народ — Боже дај! још дуго година урекивати својом очинском бригом и мудрог управом.

Видак Пејовић.

Њижевност, умјетност и просвјета.

(Нове књиге.) Прилики смо сљедеће нове књиге на приказ:

Снохватице Змајовине свеска III. Сријем. Карловци, срп. манастир. штампарија. 1900. У спомен свога састанка и путовања по Србији од 27 јунија до 15 јулија 1900 год., а у почаст свом Чика Јови Змају српски матуранти. Стр. 84. Цијена брошуре по књизи 1.20 к. у дивот-корицама 2.40 к. Добити се може преко администрације „Бранкова Кола“ и преко срп. манастирске штампарије у Сријем. Карловцима уз

на његове посједе у Боки. а то су били: Паштровићи, Мајине, Побори, Брајићи и Грбаљ, и да с господаром Црне Горе мјесто са Султаном утврди своје границе према Будви и Котору. И ми имамо документ о томе утврђењу граница између Црне Горе и републике, у чију аутентичност не сумња ни Томић, као што смо јављени у пређашњем чланку. И ако икакав акт може доказати самосталност и независност једне земље и својег господара, то доказује утврђивање својих граница са сусједном државом; који доказ у овом случају још више упада у очи последије овог узалудног заузимања млетачког да с Султаном те границе утврди. Али г. Томић хоће баш тијем актом да противно докаже! Он наводи, како су Млечићи жељели мир са Турском, те су за то и закључили с њом оне тешке уговоре г. 1479 и 1482. На наставља: „Треба знати да Млечићи са тог истог разлога (да не покваре мир са Султаном) не би ступали у преговоре са Иваном, да овај већ није поправно одговорио са Султаном, јер би иначе таким својим поступком нанијели очиту увреду Бајавиту, код кога су онако журно испословали потврду ранијег уговора са оцем му Мехмедом, гдје, као што нам је познато, није било ни ријечи о Ивану као господару Црне Горе (као да је иначе било какве ријечи о њему) коју су били заузели Турци, те тим и у том крају постали сусједи млетачки, (обраћамо пажњу како Томић мјесто Зете узимље Црну Гору, коју је Иван Црнојевић основао, пошто су Турци Зету заузели) због чега су морали средити питање о њима. Усљед тога су и постала писма Мехмедова, која са собом не остављају сумње, да је Мехмед у г. 1480 и 1481 био господар Црне Горе. Кад су, пак, Млечићи прилици овог свог признања турског господ

ЛИСТА К.

ЦРНОЈЕВИЋИ И ЦРНА ГОРА

Од г. 1479—1528.

V.

Нама се чини, да смо ријешили Томићева питања: „Како је Иван могао остати у Црној Гори а да одредбе она два уговора остану у снази, чему да доказ служе обострано често позивање на њих? Којим је путем Иван дошао до власти и опстанка у Црној Гори? Како су Млечићи и Турци, као једини заинтересовани сусједи, сматрали његов положај у Црној Гори од г. 1482?“

Ова питања ријешисмо пак тијем фактом, што се Иван склонио у неприступне планине, гдје су до тада били катуну равне Зете и њеног приморја; и другим фактом, што је Иван Црнојевић ту нову еру отпочео, тек се из Италије вратио, одбијањем турскога уплива у Црној Гори оружјем у руци. Та два неспорна факта јасно говоре, да је ту нову еру у својој владавини Иван Црнојевић отпочео као независан Господар Црне Горе.

Ипак „дубокомислени“ наш историчар „мудрује“ овако: „Све ове чињенице на први поглед као да једне другима искључују могућност опстанка, али у суштини није тако. Зато да се разјасни зајонетни положај Иванов и боравак му у Црној Гори, треба нам поћи од познатих и несумњивих чињеница и вјере недостојности података, а то су уговори републике са Султаном од г. 1479 и 1482, писма Султана од 1480 и 1481 и сачуване листине

о Иванову утврђивању међа с Млечићима према Будви и Котору.“

Остављајући на страну што ти турско-млетачки уговори нијесу нити могу бити „познате и несумњиве чињенице и вјере достојни подаци“, јер Томић нигдје не наводи њихове одредбе, на које се толико позиваје и на које оснива сву своју зграду; ипак ћемо узети да из тих уговора (констатирани смо да тобжње „писмо“ Султаново од 1480 такође је њеки уговор; а зашто је наш историчар тај „уговор“ претворио у „писмо“, Бог би га знао; тек и ту се види његова тачност, која доприноси карактерисању његове савјесности!) излази, да је Султан сматрао Црнојевићеву државу освојеном својом земљом; ма да сам Томић вели, да ти уговори (од 1479 и 1482) не спомињу нигдје ни Црну Гору ни Ивана Црнојевића, што више, замијера Млечићима, како су пренебрегли свога савезника! Али и да изричито ти уговори намећу републике и Султана подлажу Црну Гору Султану, што се то тиче независности и самосталности Црне Горе, док њен Господар са својим народом одбија оружјем не само власт него и уплив турски од Црне Горе? Зар уговор двојице може лишити трећег права властништва на његовој земљи, док се он сам не одрече тог права или докле га не напусти? Иван Црнојевић је сила турској властитој Јабљак са равном Зетом, па се склопио у зетске планине, гдје је положио основе новом државном бићу, што се зове Црна Гора; и ту га видимо као независна господара, гдје војује противу Турака и гдје с Млечићима потезе границе између Црне Горе и републике; и г. Томић нема другог доказа, да липи Црну Гору те везине независности, него поменуте турско-млетачке уговоре! Речимо да је Султан, освојивши

Зету са престоницом државном, сматрао да је освојио све Црнојевићеве земље; али пошто је Иван Црнојевић у планинама засновао ново државно биће, и ту своју самосталност и независност сачувао, то је уобичајено право Султана над Црном Гором нишело. Г. Томић пред овим стварности затвара очи, па држи, да су они уговори и писма Султанова „несумњиве чињенице и вјере достојни подаци“ Султанове власти над Црном Гором, против најелементарнијих правних појмова и против самог здравог разума.

И сада долазимо на „листине о Иванову утврђивању међа с Млечићима према Будви и Котору.“ које бркају сву радоту Томићеву. Видјели смо, колико су се Млечићи заузимали, да утврде међе у Боки которској са Турском, и видјели смо да те међе нијесу могли с Турском утврдити. Млечићи су тада тијем настојали, да привоје Црнојевићеве земље у Боки; али кад се Иван Црнојевић вратио из Италије „изроди се спор око тих крајева — пише Томић — и дође до оружаног сукоба... Ну рјешавање спора оружјем не бјеше од користи ни за једну страну, а најмање за Млечиће, који Иванову признаше право на присвојењу земљу, али да му је не би враћали, јер осим материјалне штете од тог уступања за републику то не бјеше погодо ни ради везина угледа, Синирија се погоди с Иваном, да уступи земљу републици у најам уз накнаду од 600 дуката годишње... Ну да се у доба, о коме је свјеже ријеч, не би поново јављао спор око међа, млетачке власти порадише код Ивана, да се овај састане с њиховим изасланицима и да утврди границу, што би извршено још те исте године.“

Дакле република је била принуђена оружјем Ивановим, да му признаде право

доплату 5 новч. по књижи. Новце ваља унапријед слати с наруџбинама.

Девесиље. Из биљежака у прози Србина Мухамеданца Аливериха Тузлака, ујесмнo Змајова. Издање „Рада“ диони-чарског друштва за издавање српских књи-га и новина у Руми. Цијена 1 круна У Н. Саду, срп. штампарија д-ра Свет. Ми-летиха. 1900. Стр. 111 Са сликом Змај-Јовином.

Ево нам одједном двије књиге пјеса-ма нашег омиљеног сиједог пјесника, из којих ипак онај вјечно свјежи народни дух дише, и вјечно јасна народна мисао блиста.

„Снохватице су тако успјела имита-ција наших народних лирских пјесама, да чисто лакше дишеш, кад их читаш. Имају силу неког чара, који не знаш одредије-лити. То је онај вишни дар, нама смртним, па и оним бесмртним критичарима несхват-љив. О Змајевој поезији много се шам-пало, особито о његовој педесетогодишњици, али је факт да немамо још оцјене достојне пјесничког рада Змајева. А његова свака пјесмица лијечи и блажи душу нашу не-престано, и он је најомиљенији наш пје-сник у пркос покушаја неких његових противника, и у пркос немара његових многобројних обожавоца, који би били способни, да по заслуги оцјене тако ду-гогодишњи и тако благотворни рад пје-сников. Ми нијесмо примили ни видјели прве двије свеске „Снохватица“, али ову III свеску нека набави сваки, који је јед-ном окусио миља Змајеве поезије.

А „Девесиље“ ево што је:
Девесиље, мелем миље —
Зиљева га горска вила.
Слушао сам, вјерује се,
Да ј' у њему девет сила.
Ох, на ваји, обли виле,
Својим чаром, својим миљем
И пјесмице ове моје,
Које навях „Девесиљем.“
Јер ће оне можда пасти
И на ране српском сину,
Па за један часак барем
Да му боли одумину.

Сврха им је вјерско братимљење, а што им даје још већу моћ, то је што пје-сник у њима слаже мисли и осјећаје Ср-бина-Мухамеданца, прекаљена колико у својој вјери, толико у Србовању. Ево на прилику како тај Босанац осјећа у Котору:

Ту сам, Милка, у Котору,
Ту ме море исталаса,
Овђе стојим, мали мрвак,
Чело погу горостаса.
Ох, да од куд сада видиш
Прогнаника, друга свога,
Позната ме не би могла
Од поноса србинскога.
Што се нисам никад надо,
У нашем се кулам мору,
А кад очи к небу дигнем,
А ја видим Црну Гору.
А са виса црногорског
Струји ваздух кријепак, мио,
Чујем како Кнеже пјева,
Јер му пјева народ цео

Какво српско осјећање искрено и природно свакоме Србину па и Мухамедове вјере!
А она:

На „Ловћену, над облацим,
Немам гласа, немам рјечи,
Испред гроба Владичина
Срце стрепи, душа клечи.
Анђели су тако близу,
Да те могу адахнути,
Пружају ти свете руке
И молитве примају ти.

ства у Црној Гори, (ама што шкоди Црно-јевићу млетачко признање турског господ-ства у Црној Гори!) обновили уговор и Султану Бајазиту признали све о чему је било ријечи у уговору од год. 1479 (ама нијели сам Томић казао да се у том уговору не спомиње ни Црна Гора ни Црно-јевић!) и оним писмима Султановим, а потом г. 1482 пристали да с Иваном утврђују међе према Будви и Котору, врло опрезни Млечићи могли су ово вршити само са знањем и допушћанем Порте и с Иваном као Султановим намјесником у том крају!“...
Опет иста писма Султанова и исти уговори турско-млетачки! Али што се тиче својине трећега ти уговори, којих садржину г. Томић и не износи? Нијели г. Томић сам казао, да је тај трећи у обрачу те своје својине подигао оружје, и да је репу-блика, да избјегне сукоб оружја, сама ра-дила, да са Црнојевићем утврди своје гра-нице? Кад г. Томић себи поставља питање и најнеозбиљнија, зашто не постави себи следеће питање овдје сасвим природно и ујесно: Кад су Млечићи толико насто-јали у Цариграду да се изврши одредба уговора од год. 1479 односно међа према Будви и Котору (коју у осталом никад није навео, ма да је сваки час спомиње!); и кад су у Цариграду видјели то насто-јање млетачко и опазили страх млетачки, да не покваре мир и пријатељство са Пор-том, — дакле и готовост млетачку, да при-стану на све како Турци уложу — за што није била извршена та такча уговора, да тако и фактички буде избрисана држава Црнојевићева? Г. Томић је избјегао ово питање, за што је ту свакоме сасвим јасан прост одговор: Порта се није одазвала на навињању републике, да у дјело приведу ту тобожњу одредбу уговора односно гра-ница према Будви и Котору, зашто је

Ти се молиш, не за себе,
— Ту не мислиш на се нико —
Кроз молитве твоје дише,
Дише Српство свеколико.

Не чини ли вам се да ту чујете ударе срца ког унука Хесејин-капетана Градш-чевића, ког је Владика, као генији српски, подржавао у оном његовом смјелом под-хвату за народну мисао?

Обје су књиге најукусније изражене и чине част штампаријама, из којих су изашле.

Т.
Маћа (пепео) „Oidium Tuskeri“ напи-сао И. Калужеровић-Сарап. Прештампано из „Привредника.“ Загреб, српска шам-парија, 1900.

Prijateljsko slovo za Novi Vijek у go-сподарском, пољодјелском, економичном smi-слу. Nik. Bar. Gjonović. Dubrovnik, на tro-šak spisatelja 1900. Tipografia Pretner.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

(Зајева) Овако наш народ назива једну кобну болест, која у потоње вријеме јако, а стално, напада разне наше усјеве и биљке; он тако назива пероноспор, а тако и сваку болест, од које се задијева лишће, па суши и опада, а којој он не зна прava узрока. Није то лако појмити, да ту болест наносе некоје ситне невидљиве жи-вотињце; махом се држи, да то пада с росом, кишом или вјетром, као што је на-род и навикнут несхватаљиве појмове при-давати природним законима и сили при-роднијех стихија. Било је времена, када зајева није било; тада су наши виноград-и били пуни и једри, руметини сачувани, само ако им суша не би нашкодила, а тако и други усјеви. Има неколико година, да се је ова несрећна болест јако укоријенила; најдирје се је показала на лозе, и ту је огромну штету наннел нашнјем виногра-дима; од тада је род грозђа изгубљен, и ми смо приморани, да купујемо странo вино, које је чешће пута пуно отрова. Стручњаци агрономи доказивали су народу узрок овој болести, па и средства, који јема се сузбија, али сва њихова брига остала је мртво слово на хартији. Тек ове године кропили су по некоји разборитији сељаци, и сада се тек увиђа потпун успјех кропљења. Свуда се чује жалба онијех, који кропили нијесу, јер су штетовали ово-годишњи род лозе; а свуда се чују обе-ћања, да ће иту е године и они почети кропити. Да би и они добили средства за овај рад, добро ће учинити Влада, да им набави справе за кропљење, као што је то и прошле године учинила.

Но, биће их опет и таквијех, који ни иује године неће кропити. Ово је на штету осталијех дотичнијех винограда, по што се болест преноси, зато не би згорега било употребити нешто власти и примo-рати свакога да кропи, а ко не би хтио никако, у корист општу би било његове лозе дати дотичнијема сељацима, да их за себе кропе, докле се и онај освијести. Овако би постигнути успјех био већи, и на тај начин би се увело опће кропљење.

Мало доцније појавила се је зајева и на румегин, и ријетко је година, а да не нанесе штету овоме или ономе мјесту. Ко-лико се нама чини, она је унеколико слич-

Иван Црнојевић био господар у Црној Гори, без кога се није могло располагати земљи-штем црногорским.

Сада да видимо како гласи тај докуме-нат сврху уређења граница, састављен и потписан преставницима млетачке репу-блике. Тај документ овако почиње: „Ми-лостију Божијеју придучи се прити мије господину Ивану Црнојевићу ва мјесто Церницу са властели мојими прво: биши са мноју Тома зетски војвода и од двора нашега Ђурађ војвода и Вук војвода и Гефалија Никола; и од придворац мојих Лазар и Стефан“ гдје видимо да Иван Црнојевић отпочиње „Милостију Божијеју“ а не „Повељенијем Султана Бајазита,“ ка-ко би отпочињао, да је истинита она прет-поставка Томићева, да је Иван с „допуште-њем Султановим као његов намјесник“ утврдио границе са републиком. Даље, у великој пратњи Ивановој, гдје су по имену и рангу назначене све особе, ми не наоди-мо ни једног Турчина, што опет обара ону Томићеву претпоставку. А при свршетку долазе потписи властеле которске и буд-ванске „као смо границе ставили и утвр-дили: да или наш или Господина Ивана бисе наша“ који чојак и коју од овие граница појмери: да га правда смртију осуди: и у двије канцеларије писма остависмо: једну Господин Иван у његову канцеларију на Цетиње: другу ми властела которска у на-пој канцеларији у Котор: писах ја Никола грек“ Тако ни у завршетку нема никаква помена о турској власти. На документу је забиљежена г. 1482, без дана и мјесеца.

Осим овога акта од тако велике важности, као што је утврђивање држав-них граница, г. Томић сам нам каже, да је република са Иваном била прије тога учинила уговор најма сврху неких земаља, које је била прије присвојила; а то се

на са пероноспором, и ако, можда, с њом нема ништа заједничкога, јер прво се по-лишћу појаве неке пљаске, које се све то-више шире, појављујући се по зеленом и младом лишћу, докле га до стабла осуше; уз то се појављују и на класу и на кити, и сипријечи напредовање младога струка, да чешће пута ни зрна не замeтне, а ако и замeтне, то је, опет, ситно и камено. Сла-ма од зајевањег руметина смрди, и тај смрад бисте осјетили, кад поред и кроз такав руметин прођете. Она не тамани свуда једнако, а тако ни свагда једнако. Увиђа се, да јој није у добри услови по-планинскијем мјестима, јер се тамо ређе појављује, док у жупама се често јавља; за вријеме сушнога љета мање напада усјева, него ли кад су честе љетне кише, а нај-повољни су јој услови, кад љети закиши за по неколико дана, па још уз то пада магла, и час пада роса, а час грије сунце. Оволико би наш народ умио казати о овој болести, надавши, да се радије наста-њује у влажнијем и подводнијем мјестима, па била она гладна или гнојна, и радије ондје, гдје ноћник не дува.

Зајева на руметину ове је године за-узела великог маха, и говори се, да ће веће штете многијема мјестима наннјети, него ли суша. Од неколико година је она наш стални гост, и некада мање а некада више нашкоди нашем усјеву. Она пада и на пшеницу, па је кроз неколика дана тако упропасти, да пола рода изгуби; а виђа се и на кртоли, фаџоли, мурви, кошћели, дубу и др. биљкама. Не знамо, да ли је ово једна те иста болест, само смо слободни рећи: да је дјeјство њезино код свију биљака убитачно и једнако штетно. Како која година, тако је богатија зајевом, и ми смо у озбиљној опасности, да нашем сељаку не учини, да се нема рашта мучи-ти. Већ и данас можете чути сељака, гдје вели: дошло је, да се нема рашта човјек мучити; ако је суша, зло, а ако је киша, ништа мање — тек да јадни човјек о јаду ради. Нашега сељака убије много јада, ра-дећи своју земљу; осим тога, стане га и много трошка, који се нада подмирити ра-дом; но, ево, рад издаје, и он је приморан од главнице тропити.

Овове злу треба доскочити, јер иначе оно може још већи покор учинити. Прво су дужни наши агрономи, да ову болест испитају и уиознаду узроке постанка ње-зина, а тако и средства, која ју уништа-вају, па да у овоме упуте народ, како је треба сузбијати; а друго, и влада је дужна сву могућу олакшицу учинити, да наш сељак може успјешније радити против овога непријатеља нашијех усјева. Само тако, добро обавијештен и потпомогнут наш сељак моћи ће и с вољом ће пријенути овом послу, који не само што користи њему, него ће користити и држави. Треба знати, да на хиљаде наполеона излазе из наше државе у туђи свијет, а све за жито, тај „насушни“ хлеб, који је нашем сељаку главна храна. Ко ме се роди доста жита, тај у изобиљу има и друге хране, а ко нема њега, оскуђева у свему. Већи дио нашег сељака стално је принуђен куповати жито сваке године; томе су узрок неродне године које проузрокује некад суша а некад зајева. Дошло је вријеме, да јадни човјек ништа не зна, е да ли би волији био сушно или кишно љето.

види и из завјештаја Иванова Сина Ђорђа, у ком вели својој жени, како је Синирија дужна помоћи је „што су заостале у бла-гајници плате за оних 14 година, што су држали Паштровиће, Чимницу и Грбље, т. ј. све од оног времена кад се госп. Иван повратио из Јакина па док сам ја по смрти госп. Ивана утекао од Турака и дошао у Млетке; а то би изнијело на годину по 600 дуката, као што доказује повеља, коју дадохме написати по Прега-дима, кад се мој отац ш њима помири и кад му повратише и у руке изручише Паштровић, Чимницу и Грбље.“ (Архив за рoвјет југословенску, II, 2, 42). (Пошто се овдје не спомињу Побори, Мајине и Бра-јићи, ваљда су се у оно доба називали једним општим именом „Чимница“, под којим именом и долазе овдје и по реду набрајања тијех земаља, јер између Па-штровића и Грбља фактички се и налазе поменути три опћине.

Ова два уговора републике са госпо-даром Црне Горе у току године 1482, која су била одма у дјело приведена, најбоље су свједоцбе црногорске самосталности и независности баш те године, што уништава оно ничим неоправдано домишљање Тома-ћево, да је Иван Црнојевић био признао власт Султанову над Црном Гором, прије него је република закључила уговор са Султаном Бајазитом 12 јануара 1482, и за то да није већ било потребито, да се за његове интересе постара у том уговору!

(Наставиће се.)

Узимајући у обзир велике недостатке наше, треба народ поучити, како ће и овој болести одолети, као и пероноспори: не треба у томе оклијевати, јер би то сељак одмах у дјело привео, у тврдој нади на потпуну корист и помоћ, пошто га у томе увјерава кропљење лозе. Ан. Ј.

Из Ријечке нахије.

(Садимо орахе.) Орах је у многим по-гледу веома важно дрво. Даје нам доста плода, а орахово уље тражи се много и веома је скупо. Ораси и љешници веома се радо једу код нас, те се особито добро продају о Божићу и другим зимским прав-ницима. Орахово дрво је скупоцјено те се највише употребљава за фина покућства и пушчане оклопе. Ради тога се у гдјекојим крајевима продаје орахово дрво за скупе новце. Много се земљиште куповало само за то, што је било засађено ораховим дрве-том. Орах је врло згодан за шеталиште и за хладовину, јер даје густ хлад, а има још и ту вриједност, да се на њем не за-државају досадне муха и друге бубе, које нас особито љети узнемирују.

Но са друге стране ми знамо, да на хладонитим мјестима све слабо успјева, па су многи против ораха баш ради тога. Но његов је род десетороструко или стотоструко већи него на прилику род репе или ког другог усјева, које расте на земљишту, које он засјењује. Сваки разуман привредник настојаће, да засади што више орахова дрвећа, јер се сваким даном све већма тражи и плод и орахово дрво.

Различите врсте дрвета умножавају се обично сјеменом, т. ј. младо дрво, које се развило из сјемена има исте подобности као и старо дрво; не треба дакле оплем-њивања. Ораси морају са свијем дозрети, па се онда сију у јесен. Но неагода је у том, што су у јесен пазложени различитим неагодама, те већином пропадну. Најбоље ће бити, ако зреле орахе добро очистимо и осушимо, па онда наслажемо у лонце или у сандуке, којима је дно прорешетано, посипљући поједине слојеве пијеском или пјесковитом земљом. Сандуче с орасима закопа се у врту у земљу, те ту презими. У прољеће почну ораси да клијевају, па их онда можемо одмах расађивати на зго-дна мјеста.

Орах најбоље успијева на отвореном, сунчаном земљишту, гдје се не треба бо-јати касних, прољетњих мразова. У доли-нама и мочварама није га добро садити, јер не рађа добро и јер га мраз туче.

Орах има ту подобност, да већ зарана тјера жите дубоко у земљу тако, да може храну црпети из дубљих слојева. Орачу не могу вјетрови и олује да много нашкоде, јер пушта дубоко у земљу жите. Орах ра-сте много брже него друго дрвеће, те на-расте у вис до 25 метара. Ако се покаже потреба, да се орех мора обривати, то се онда ради у прољеће прије листанја и кад се више не треба бојати мразова. Свјеже резотине треба добро намазати катраном (Holztheer), па озго посути ситним пијес-ском, а то се чини ради тога, да сок не тече напоље.

Овдје ћемо споменути двије главне врсте ораха, које препоручујемо за сиђење. 1. Орах с танком љуском. Плод му је ве-ома укусан, а љуска доста танка, јер је често пута могу гдјекоје птице кљуном да прокљују. 2. Обични орех. Плод је јајолик, а љуске и бразде на љускама су доста јаке. Ова врста ораха роди обилно.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 1 септембра

(Окружним одборима, њиховим помоћницима и свијема милосрдним приложницима за подизање Дома умо-болних.)

Главни Одбор за подизање Дома умо-болнијех још од почетка свога рада — ради боље тачности — уставио је хронолошко завођење приманијех спискова појединих приложника, па — како су му који стигли — тако из истијем редом и уписује са њиховим приловима у „Глас Црногорца,“ те ће се — према наведеном реду — у своје вријеме име свакога приложника — у знак захвалности — неизоставно штампати, као што смо у почетку ове хумане Уставне објавили, што и сад помоћу изјав-љујемо.

Ово је фактички и мјеродавни одговор свијема онијем, који нас питају: што им се већ прилови не штампају препоручујући им — у исто вријеме — да се стрпе док им ред дође.

Цетиње, 1 септембра 1900 год.

Главни Одбор:

Сердар Раде Пламенац, Члан Великог Суда,
Др Б. Перазић, шеф Савитета,
Шпиро Поповић, Гл. Упр. Пошта и Телегр.,
Протођаков Ф. Радичевић, секр. Митрополије,
Мило Дожић, шеф Секретаријата Вел. Суда.

(Страни туристи.) У сриједу вече стигло је на Цетиње Куковим подухомом 30 туриста, понавјеште Њемаца и Инглеца. Сјутрадан разгледали су све важније знаменитости наше престолнице, па су се повратили у Котор, особито задовољни у сваком погледу од ове своје посјете на Цетињу.

(Из главног одбора за подизање дома умоболнијех.)

Из братске нам Русије — на горњу сврху — послали су своје прилоге ови милосердни приложници:

Г. г. Саратовски Губернатор руб. 2 фор. 2.40
Началник Новоалександрискога Ујезда љубљанске губерније 3 руб. — фор. 3.60.
Хотински ујездни исправник Бесарабске губерније 4 руб. — — — — ф. 4.80.
Богородицки ујездни исправник Тулске губерније 4 руб. — — — — ф. 4.80.
Пристав III га стана Псковскога ујезда из Псковске губерније 6 руб. — ф. 7.20.
Дмитријевски Ујездни исправник Курске губерније 11 руб. — — — — 13.20
Оренбургски губернатор 9 руб. ф. 10.80.
Јеривански губернатор Волинске губерније 12 руб. — — — — ф. 14.40
Олонекски Губернатор 29 руб. — 34.80.
Саратовско-ујездно полицејско управле-
није 13 руб. — — — — ф. 15.60.
Московско-Волостно управлење I-га За-
мостскога участка С-Петербуршкога ујезда
27 руб. — — — — ф. 32.40.
Канцеларија начелника Закасписке обла-
сти 15 руб. — — — — ф. 18 —
Бјелоостровско Волостно управлење
С.-Петербуршкога ујезда 6 руб. — ф. 7.20
Тоболски губернатор 12 руб. — ф. 14.40
Самаркадско Областно управлење 20
рубаља — — — — ф. 24 —
Бобровнишко-Гмино управлење из Плец-
ке губерније руб. 3 — — — — ф. 3.60
Началник Батумскога округа кутапске
губерније руб. 17 — — — — ф. 20.40
Бакински губернатор Волинске губер-
није руб. 12 — — — — ф. 14.40
Чигирински ујездни исправник Волин-
ске губерније руб. 1 — — — — ф. 1.20
Генерал мајор Писарев, тврессе области
са Владикавказу руб. 16 — — — — ф. 19.20
М. В. Д. Пристав I-га полицејскога
участка из Кишинјева руб. 7 — ф. 8.40
М. В. Д. Зугдински ујездни началник
Кутапске губерније руб. 3 — — — — ф. 3.60
Бургомистр из Лишна Плецке губерније
1 руб. — — — — ф. 1.20
Јарославско губернерско управлење Пе-
троковске губерније руб. 24 — — — — ф. 28.80
М. В. Д. Кутапски полицејстер 4 рубаље
— — — — — ф. 4.80

Снега: фиор. 313.20;

Од прије: „ 18574-06; ока ж. 16036; брва 74;
Укупно: „ 18887-26; „ „ 16036; „ 74.

(Наставиће се)

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Брешијева парница.) Судска расправа против атентатора Брешија започела је пред судом у Милану у четвртак у јутро у девет сати — а пред вече је суд већ изрекао пресуду: будући је смртна казна у Италији укинута, то је Бреши осуђен на доживотну робију. Још прије конституције поротнога суда тражио је бранилац Брешијев, римски адвокат Мерлино, да се расправа због формалних погрешака одгоди, али је суд одбио његову молбу. А после конституције поротног суда Мерлино је поновио свој предлог, мотивишући га тиме, да је потребно дозвати свједоке из Америке, који ће доказати, да је Бреши непорочан предживота — суд је међутим одбио и овај предлог браниоца. На позив пресједников судски је секретар прочитао спутужбу. Из спутужбе се, осим већ добро познатих појединости атентата види још и то, да се Бреши прије атентата вјежбао гађати у нишан и да је кугле препарирао, како би што опасније биле. За вријеме читања спутужбе Бреши, затворен у кавезу два метра високом, с времена на вријеме брисао је са чеда аној — иначе није оптужби поклањао ни најмање пажње. Заклевши свједоке почео је пресједник испитивати Брешија: — Јесте ли чули због чега сте оптужени? Бреши је одговорио да јесте, и уједно је изјавио, да су га пошљедња крвопродња у Сицилији и Милану нагнала, да изврши атентат на краља. Прича, да нема сукриваца и изјављује, да је радио сам без ичијег савјета. О појединостима атентата Бреши изјављује, да је испалио три, а не четири метка; пуцао је из даљине од три метра. На питање пресједниково, да ли се прије атентата вјежбао гађати у нишан — изјавио је Бреши, да је прије атентата на једну дрвену таблу испалио 35—40 метака, да би се увјежбао у пуцању. А на питање, да ли је препарирао кугле, атентатор одговара, да је кугле изрезао маслама и ножем: у случају ако не погоде краља биш у срце, да га ипак ране тако, да не би могао одражити. За вријеме испита пресјед-

ник је показао поротницима револвер, из кога је Бреши пуцао, и кугле, које су извадили из тијела краља. За тим су прочитали лијечничке исказе, из којих се види, да је смрт краља Умберта проузроковала она кугла, која га је погодила у срце, а и остале двије су га тако опасно раниле, да би која од њих довољна била да убије краља.

У 12 сати и 30 минута прекинута је расправа — а у 1 сат и 45 минута отпочела је поново са преслушавањем свједока. Жандармеријски пуковник Салватори свједочи, да је Бреши испребијан, крван и подерана одијела доспјео у затвор. Генерал Авогадро, који је сједио у краљевим колима, вели, када је запитан краља, да ли је рањен, краљ је одговорио: „Заиста, тако ми се чини.“ За тим је испустио душу. Остали су свједочили о познатим већ појединостима атентата. За тим је дошао ред на оптужбен говор државног тужиоца, који је почео свој говор узмислив врлине краља Умберта, а у даљем току говора дошао је до закључка, да је Бреши морао имати сукриваца, а на крају је замолио поротнике, да прогласе Брешија кривим, не узимајући у обзир никакве олакшице. После говора државног тужиоца говорио је бранилац Мерлино, да се Брешијев атентат не може приписати анархистичким идејама. Бранилац се затим упустио у дуго разлагање анархистичких идеја, што га је довело до сукоба са пресједником суда. Бранилац Мартели је молио поротнике, да узму у обзир, да занесени атентатор није господар својих осјећаја. Бранилац осуђује злочин Брешија, али држи, да се његова екзалтација може разумјети, те га с обзиром на непорочан предживот препоручује милости поротника.

Послије одбрана је пресједник дао Брешију завршну ријеч. Али када је Бреши почео уносити свој злочин, пресједник му је одузео ријеч. Бреши је завршио свој говор са ријечима: — Осудите ме, не браним. Ја у ексер будућност очекујем револуцију, која ће ме ослободити. После тога стављено је пред поротнике ово питање: Да ли је доказано да је Ђијетано Бреши 29 јула 1900 у Монци мучки убио Његово Величество талијанског краља Умберта — да или не? Поротници се повукли у своју вијећницу, а Брешија су извели напоље. После краткога савјетовања поротници су се вратили натраг, а њихов пресједник изјави да је порота Брешија једногласно прогласила кривим. На основу овога вердикта суд га осуди на вјечиту робију на галији и на губитак грађанских права. Бреши је саслушао одлуку стојећи: ни једна црта на лицу није му се променила. Био је сасвим миран и апатичан.

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

ГЛАЗГОВ, 27 августа. — Данас су се појавила нова два случаја куге. Број обољелих и у болнице смјештених износи 14, а број сумњивих 109 особа.

ХАГ, 29 августа. — На депонцу представника велесила приликом свршене ратификације одговорио је руски Цар, дај Боже, да рад халпке конференције буде основ уређењу општег мира, за којим тежи сва хришћанска цивилизација.

МАДРИД, 31 августа. — Један човек, по народности Швајцарац, долазећи из америчких Савезних држава, пошто се је искрцао у Сантандеру затворен је у Сан Себастијану. У ковчегу имао је важних писама, из којих излази, да се ради о анархистичкој намери, да се убије поглавица једне јевропске државе. Неки парижки листови допосе, да се ту ради о атентату на Лубета.

Англо-бурски рат.

ЛОНДОН, 27 августа. — Роберте јавља, да су генерали Дундоналд и Брокхурст заузели у четвртак Лиденбург. Бури су се повукли.

ЛОНДОН, 29 авг. — Роберте јавља из Белфаста, да је Френч, напредујући према Вабертону, раширао непријатеља са три позиције. Губитци енглески доста су велики. Булер раширао је непријатеља са главница. Губитци бурски велики су, а од Инглеца убијено је 13, а рањено 25 људи. Новине из Јоханесбурга јављају, да се глас проноси, да су Кригер и Стејн побјегли у Делагоа — залив.

ЛОНДОН, 31 августа. — „Рајтер“ јавља из Лоренцо-Маркеза, да је Кригер синоћ онамо стигао.

ЛОНДОН, 31 августа. — Трансвалска влада саопштава званично, да је Кригер добио одсуство за шест мјесеци и да полази 28 IX (по новом) за Јевропу, да изрази посредовање. Глас се, да је Бургер Шалк изабран за мјеником Кригеровим.

ЛОНДОН, 1 септем. — Из Преторије јавља се, да је Роберте издао прокламацију, у којој подлаже Трансвал под установе ратног права.

Догађаји у Китају.

ЛОНДОН, 27 августа. — Листови допосе из Шангаја, како је Јапанска саопштила велесилама, да је вољна пристати на руски предлог о повлачењу савезних чета из Пекинга, но под условом, да у Пекингу остане јака стража ради заштите страних легација. Уједно условљава Јапанска свој пристанак од тога, да сам Китај тражи одлазак војске из Пекинга, као и од предлога од стране Китаја, да се лојално отпочне преговарање о миру.

ХОНГКОНГ, 28 августа. — Вечерас се очекују номири. Чете су спремне.

РИМ, 28 августа. — Талијански посланик у Пекингу јавља, да је од заповједника савезних чета уређена нарочита комисија за одржавање јавног реда.

ВАШИНГТОН, 28 августа. — Генерал Чафе добио је наредбу, да спреми одлазак америчких чета из Пекинга. Америчким властима наређено је, да упуте доста лађа у Таку за превоз чета у Филиппине.

ШАНГАЈ, 28 августа. — Ли-Хунг-Чанг изјављује, да не може прије 10 дана поћи пут сјевера.

ХОНГКОНГ, 28 августа. — Потоње ноћи било је овдје све мирно.

ЛОНДОН, 29 августа. — Из Пекинга јавља се 31 VIII (по нов.) да су заповједници чета руских, јапанских, енглеских и америчких издали прокламацију, са којом уређују правосудје у оним окрузима којима они управљају. Они изјављују, да ће одржавати ред и позивљу становништво, да опет отвори своје радње обећавајући им заштиту. Очекује се, да ће прокламација повратити и опет повјерење у народу. Улице су још увијек пуне, а и оскудица хране непрестано траје.

ВАШИНГТОН 30 августа. — Ватингфамг добио је телеграм од Лихунгчанга, у којем иште од велесила заштиту на путу у Пекинг, пошто му је наређено царским указом, да заједно са принцем Чингом отпочне преговоре о миру.

ЛОНДОН, 31 августа. — Из Пекинга јавља се од 4/IX (по нов.) да је принц Чинг имао састанак са Хартом. Резултат тог састанка држи се тајним, али ће се дознати за који дан. Чинг има исте пуномоћи, које је имао принц Кунг године 1860. Он носи царски декрет са нарочитим инструкцијама за Харта.

ПЕТРОГРАД 1 септембра. — „Новое Време“ јавља, да су становници већ спремљени у Тијенчину за руске трупе, које ће оставити Пекинг. Неколико одјељења остаће у Таку, а главни дио војске провешће зиму у Портартуру и Талинвану.

ПЕКИНГ, 1 септем. — Принц Чинг изјавио је у разговору са иностраним представницима, и ако има све пуномоћи, да отпочне преговоре о миру ипак не може ништа учинити без Ли-Хунг-Чанга, којег је позвао телеграфично, да у Пекинг одмах дође.

Једно америчко коњаничко одјељење, које је било послано, да прати прегон стоке, изненада је нападнуто код Шако-а од 300 Китајаца, од којих је 30 убијено. Американци

су отели 125 пуцака. Око 500 Боксера ударило је на двије руске чете, које су чувале градњу жељезнице код Махиатона. Два Руса су рањени. Пошто је дошло појачање Боксера су гоњени и рашићени. Више од 200 Боксера убијено је међу њима њихов вођа, а од Руса погинуо један официр и два Козака. Војска под заповједништвом полковника Тресјакова, послана да казни бунтовнике морала је разорити сусједна мјеста.

ЛОНДОН, 1 септембра, — Из Вашингтона јавља се, да је влада америчка телеграфирала Ли-Хунг-Чангу, да га она коначно признаје као опуномоћеног посредника преговарању о миру.

Објава

Јован Митров Калуђеровић из Пеклића пошао је 1885 године у Грчку и до 1888 год. налазио се је у Патрасу. Од тога доба није се могло о њему ништа сазнати. На молбу његове фамилије, нека назови сваки онај, који би што о поменутом Јовану знавао, извијестити.

Број 1611.

КАНЦ. МИНИСТАР. ИН. ДЈЕЛА.

(1—3)

ЈА АНА ЧИЛАГ

са својом 185 центиметара дугом плавом бунном косом, која је нарасла употребљујући пуних 14 мјесеци помаду сопственог производа. Моја је помада испитана од најгласовитијих ауторитета и пронађена као једино средство против испадају косе, а постиже се сигуран успех за растање косе. Пријата је као једино и најбоље средство за сјајане гјемениче. Употребом моје помаде ојача код господе брину коса и добију после кратке употребе како брк тако и коса природну свјетлост и јачину, а отклања сједају косе све до дубоке старости.

Цијена 1 судића круна 2, 4, 6 и 10.

Наруџбине се отпремају поштом сваким даном, који новац унапријед поплаћу или приводе, да им се поштом поувећем поплаћа.

Наруџбине се шаљу на:

ANNA CSILLAG

Wien, I., Seilergasse, 2

Број 31
(14—20)
II. п.

ОБЈАВА.

Продајем из слободне руке једнокатну кућу постојећа у улици Баја Пивљанина близу чесме пазар, број 52. дугачка 6 метара, широка 10, Једно рало и по земљиште Обилића Пољане под селом Иванишевића, на 6 мјеста горе воје, је већијем дијелом паде близу, а близу је и вароши.

Цетиње, 10 Јула 1900.

Петро Лукин Иванишевић

Број 65
57 (3—3)